

TỔ CHỨC DẠY HỌC LOẠI HÌNH GIỜ LÍ THUYẾT MÔN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

ThS. BÙI THỊ THANH HUYỀN*

Từ khi chuyển sang đào tạo theo học chế tín chỉ, môn học *Tư tưởng Hồ Chí Minh* (TTHCM) đã bị cắt giảm đáng kể thời gian giảng trên lớp, trong khi khối lượng kiến thức không thay đổi. Vấn đề đặt ra là phải cân đối sao cho hợp lý giữa tải trọng - thời gian làm việc, giữa người dạy - người học. Do đó, cần đa dạng hóa các hình thức tổ chức *dạy học* (DH) như: lý thuyết, seminar, thảo luận, tư vấn. Loại hình *giờ lý thuyết* là một hình thức DH cơ bản, được triển khai trên lớp với mục tiêu cung cấp cho sinh viên (SV) những kiến thức khái quát nhất mang tính hệ thống về nội dung môn học, các phương pháp nghiên cứu, tiếp cận vấn đề, đó là nhân tố quan trọng kích thích việc mở rộng, tìm kiếm, khai thác những vấn đề mới, biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo.

1. Xác định mục tiêu dạy học

Môn học TTHCM được thực hiện theo chương trình chung của Bộ GD-ĐT cho cả hệ đại học, cao đẳng với các chuyên ngành đào tạo khác nhau, vì thế mục tiêu của chương trình môn học được xác định khá chung chung. Để định hướng cho việc tổ chức DH phù hợp với đối tượng đào tạo là SV hệ cao đẳng ngành sư phạm đạt hiệu quả cao, cần xác định rõ mục tiêu môn học trên hai phương diện sau:

1) Mục tiêu chung của học phần TTHCM

a) Về kiến thức: - SV hiểu được TTHCM là sản phẩm của hoạt động thực tiễn, hoạt động lý luận của Chủ tịch Hồ Chí Minh, là kết quả của sự vận dụng sáng tạo và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cụ thể của nước ta, đồng thời là sự kết tinh tinh hoa tư tưởng, văn hóa của dân tộc và nhân loại; - SV có thể phân tích, giải thích được những nội dung tư tưởng, quan điểm cơ bản của Hồ Chí Minh về các vấn đề dân tộc, cách mạng giải phóng dân tộc; về chủ nghĩa xã hội và con đường quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam; về đại đoàn kết dân tộc, đoàn kết quốc tế; về Đảng Cộng sản Việt Nam; về dân chủ và xây dựng Nhà nước của dân, do dân, vì dân; về văn hóa, đạo đức và xây dựng con người mới; - SV đánh giá được giá trị khoa học, cách mạng, nhân văn, vai trò nền tảng tư tưởng của TTHCM đối với cách mạng

nước ta; - SV vận dụng được TTHCM vào thực tiễn cuộc sống, tu dưỡng rèn luyện bản thân; lý giải một số vấn đề chính trị, xã hội của Việt Nam và thế giới.

b) Về kỹ năng (KN): Rèn luyện năng lực tư duy lý luận; Có KN làm việc cá nhân, làm việc nhóm; Có KN phân tích, tổng hợp, hệ thống hóa kiến thức đã học; KN trình bày, thuyết trình một số vấn đề lý luận.

c) Về thái độ: SV có niềm tin, trân trọng, giữ gìn và phát huy di sản TTHCM trong cuộc sống; có khả năng tuyên truyền TTHCM cho người khác; có thái độ nghiêm túc trong học tập; tự rèn luyện, học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

2) Xác định mục tiêu cụ thể cho từng nội dung. Các mục tiêu cụ thể này là cơ sở để giảng viên (GV) xây dựng câu hỏi, bài kiểm tra và các hình thức kiểm tra để đánh giá được thực trạng nhận thức của SV, đo lường năng lực của SV sau tiết giảng, là căn cứ để GV đánh giá được sự tiến bộ của SV đến mức nào theo chuẩn đã định.

2. Lựa chọn nội dung DH trong giờ lý thuyết

Do đặc trưng môn học TTHCM, hình thức tổ chức DH trên lớp được coi trọng nhất là lý thuyết, thảo luận và làm việc nhóm. Chương trình môn học TTHCM được chuyển từ chương trình đào tạo niên chế với thời lượng 45 tiết sang đào tạo theo hệ thống tín chỉ còn 30 giờ, trong đó 70% giờ giảng trên lớp (tương đương 21 giờ). So với đào tạo niên chế, thời gian lên lớp dành cho môn học giảm đi đáng kể nhưng khối lượng kiến thức không thay đổi. Với thời lượng như vậy, GV không thể lên lớp theo kiểu truyền thống, trình bày toàn bộ nội dung bài học từ đầu đến cuối theo trình tự có sẵn của giáo trình. Vì vậy, GV cần lựa chọn những nội dung, vấn đề cốt lõi và tìm phương pháp phù hợp, giúp SV giải quyết nhiệm vụ học tập theo mục tiêu đã đề ra. Việc này không thể tiến hành theo kiểu cắt xén cơ học, mà trong một nội dung, GV cần xác định vấn đề nào là cốt lõi SV cần giúp đỡ giải quyết, khi giải quyết được vấn đề đó giúp SV có thể tự giải quyết được các vấn đề khác; vấn đề

* Trường Cao đẳng sư phạm Hà Tây - Hà Nội

nào SV có thể tự nghiên cứu trên cơ sở hướng dẫn của GV và những kiến thức được trang bị từ các môn khoa học khác như *Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, Lịch sử...* Cùng với đó, vai trò của GV có sự thay đổi. GV là người tổ chức, chỉ đạo, hướng dẫn, định hướng, kiểm tra hoạt động nhận thức của SV, kết luận, chính xác hóa kiến thức. Để làm được điều đó, GV cần tích cực đổi mới *phương pháp dạy học* (PPDH) theo hướng tận dụng các giờ lên lớp để hướng dẫn chi tiết, cụ thể cho việc tự học, giải đáp mọi thắc mắc của SV, giúp đỡ họ giải quyết khó khăn khi tiến hành tự tích lũy nội dung DH theo yêu cầu của môn học.

3. Thiết kế các hoạt động DH trong giờ lí thuyết

Kế hoạch bài học thể hiện quy trình tổ chức giờ học, trong đó thể hiện rõ những bước, những hoạt động học tập mà SV cần phải thực hiện để đạt được mục tiêu của bài học dưới sự điều khiển, hướng dẫn, tổ chức của GV. Kế hoạch bài học thể hiện rõ mục tiêu bài học, sự chuẩn bị về PPDH và phương tiện DH cũng như các hoạt động DH. Mục tiêu bài học là đích của bài học mà SV cần đạt trên cả ba mặt: kiến thức, KN và thái độ. Mục tiêu được biểu đạt bằng các động từ hành động cụ thể, có thể lượng hóa, quan sát, “đo”, “đếm” được. Trên cơ sở mục tiêu bài học, nội dung bài học, đối tượng người học và điều kiện DH, GV xác định rõ các PPDH được sẽ được sử dụng. GV cần liệt kê các tài liệu DH, các phương tiện DH cần thiết cũng như hiển thị rõ nội dung hướng dẫn SV chuẩn bị bài học. Đặc biệt, kế hoạch bài học phải hiện thị rõ các hoạt động DH được triển khai trong giờ học.

Các hoạt động DH thường xuất phát từ mục tiêu bài học, khả năng đáp ứng nhiệm vụ học tập, hiểu biết của SV. Các hoạt động DH đó phải tập trung, nhấn mạnh vào hoạt động học của SV, sau đó là hoạt động dạy của GV nhằm hỗ trợ cho hoạt động học của SV. Trong mỗi hoạt động DH, cần trình bày rõ cách thức triển khai một cách cụ thể. Với mỗi hoạt động cần chỉ rõ: tên hoạt động; mục tiêu của hoạt động; thời lượng thực hiện hoạt động; cách thức tiến hành hoạt động; kết luận của GV về nội dung kiến thức, KN, thái độ của SV có sau hoạt động, những tình huống thực tiễn có thể vận dụng kiến thức, KN, thái độ đã học để giải quyết những sai lầm thường gặp.

4. Quy trình tổ chức giờ học lí thuyết môn TTHCM

Bước 1: Khởi động bài học là bước đầu tiên trong tổ chức giờ học có tính chất khởi động tư duy. Đây là hoạt động chiếm phần rất quan trọng trong sự thành công của giờ học. Bước này, tạo hứng thú và

tâm lí sẵn sàng học tập cho SV. Việc tạo hứng thú cho SV sẽ phát huy được tối đa hoạt động tư duy tích cực của họ trong giờ học. Để khởi động bài học trong giờ lí thuyết, GV có thể sử dụng nhiều cách khác nhau tùy thuộc vào mục đích, đặc thù của bài học, trình độ và đặc điểm nhận thức của SV cũng như cách tổ chức lớp học. GV có thể khởi động bài học bằng cách đưa ra một tình huống có vấn đề đòi hỏi phải giải quyết, hoặc nêu một giả thuyết đòi hỏi SV phải phán đoán (ví dụ như: *điều gì xảy ra nếu...*). Các tình huống đưa ra không được quá dễ, vì như thế sẽ không gây được hứng thú và kích thích được tư duy của SV. Do đó, cần tiến hành ở mức độ phù hợp với trình độ nhận thức cũng như kiến thức nền tảng của SV. GV có thể khởi động bài học bằng việc trình bày cấu trúc bài giảng; bằng việc đưa các câu hỏi phỏng vấn nhanh, nhằm nắm bắt nhu cầu của SV hay thông qua các câu Test nhằm kiểm tra kiến thức nền tảng của SV, qua đó kết nối giữa kiến thức cũ với kiến thức trong bài học mới.

Bước 2: Tổ chức hoạt động nhận thức cho SV. Đây là phần hồn của giờ học lí thuyết, SV bằng những hoạt động học tập cụ thể sẽ từng bước chiếm lĩnh được những tri thức mới dưới sự tổ chức, điều khiển và hướng dẫn của GV. Để giờ học đạt hiệu quả, GV nên sử dụng các PPDH, kĩ thuật DH tích cực hướng đến việc phát huy năng lực tự học, tự nghiên cứu của SV. Có nhiều PPDH tích cực như: hoạt động nhóm (còn được biết đến với các tên gọi khác: DH hợp tác, thảo luận nhóm...), nêu và giải quyết vấn đề, DH dự án, đàm thoại,... Mỗi PPDH có điểm mạnh và cũng có hạn chế nhất định, GV không nhất thiết chỉ sử dụng một phương pháp mà có thể kết hợp các phương pháp nhằm thực hiện tốt mục tiêu giờ học.

Bước 3: Neo nhận kiến thức, “chốt” vấn đề. Đây là bước quan trọng trong giờ học lí thuyết, GV giải đáp những điều SV còn thắc mắc và “chốt” những nội dung cốt lõi của bài học. Đó là những nội dung kiến thức mà SV nên ghi chép trong giờ học. GV có thể sử dụng các cách khác nhau để neo nhận kiến thức, “chốt” vấn đề nhưng cách làm hiệu quả nhất là sử dụng sơ đồ tư duy.

Bước 4: Hướng dẫn SV tự học, tự nghiên cứu. Ở bước này, GV mở rộng, phát triển vấn đề thành nhiệm vụ học tập ngoài giờ lên lớp nhằm giúp SV tự tích lũy kiến thức bài học và chuẩn bị giờ học tiếp theo. Để giúp SV thực hiện được nhiệm vụ học tập ngoài giờ lên lớp, GV nên định hướng cho SV trong việc nghiên cứu, tìm tài liệu, chuẩn bị bài bằng

(Xem tiếp trang 23)

thực hành nghề cần phải ngắn gọn, dễ hiểu, đảm bảo tính logic của nội dung ĐT, tính sát hợp với thực tiễn lao động nghề. Các nguồn thông tin trong nội dung ĐT cần có sự chặt chẽ, cập nhật với thực tế sản xuất và thực tế ĐT tại cơ sở.

Về phương thức tổ chức ĐT: - Phương thức tổ chức ĐT cho LĐNT phải tính đến sự phù hợp theo đặc điểm tâm sinh lí, theo điều kiện, hoàn cảnh, vốn kinh nghiệm của từng nhóm đối tượng người học. Lựa chọn và sử dụng phối hợp các phương pháp và hình thức tổ chức ĐT theo quan điểm lấy người học làm trung tâm, tích cực hoá hoạt động học tập của học viên, hình thành ở họ các phương pháp học tập hợp lí, hiệu quả, đặc biệt tạo điều kiện cho họ làm nhiều, học tập độc lập kết hợp với sự trợ giúp của tập thể và sự chỉ dẫn của giáo viên; - Tôn trọng học viên, phát huy ý thức trách nhiệm, lòng tự trọng của học viên. Hiểu biết đặc điểm tâm sinh lí, vốn sống, vốn kinh nghiệm của học viên trong quá trình ĐT, chuyển quá trình ĐT, bồi dưỡng thành quá trình tự ĐT, tự bồi dưỡng của từng học viên; - Tạo dựng môi trường học tập thuận lợi (về vật chất - kĩ thuật - quan hệ xã hội - chế độ học tập, sinh hoạt,...) trong nhà trường cũng như tại các cơ sở thực hành, thực tập sản xuất; - Tạo điều kiện thuận lợi cho việc tự học, tự rèn luyện phù hợp với đặc điểm và trình độ nhận thức, kinh nghiệm và nhu cầu của mỗi học viên theo một quy trình thống nhất; - Đặc biệt chú trọng phương thức dạy nghề lưu động, đến tận thôn xã, dạy tại nơi làm việc, tại nơi sản xuất. Điều này giúp người học dễ dàng tiếp thu những kiến thức, KN nghề nghiệp cũng như việc vận dụng nội dung chương trình ĐT vào thực tế lao động sản xuất được thuận lợi, đạt hiệu quả tối đa, đồng thời tạo dựng được niềm tin vững chắc vào những gì họ được học trong khoá ĐT. Khi thấy hay, thấy có hiệu quả từ các mô hình do ĐTNT mang lại người dân sẽ bắt chước làm theo (đi học nghề nhiều hơn).

ĐTNT cho LĐNT là vấn đề khá phức tạp. Sự phức tạp đó thể hiện ở chính đối tượng người học. Họ rất khác nhau về độ tuổi, tâm sinh lí, trình độ nhận thức, nhưng hầu hết họ lại là những người có nhiều kinh nghiệm cụ thể trong cuộc sống và trong lao động sản xuất. Do vậy, cần tìm hiểu rõ đặc điểm đối tượng người học này để có cách thức tổ chức ĐT phù hợp nhất, mang lại hiệu quả cao trong quá trình ĐT. □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Văn Bảy. "Đào tạo nghề cho lao động nông thôn bằng dạy học trải nghiệm". *Tạp chí Giáo dục*, số 347, tháng 12/2014.

2. Dương Văn Sơn. **Xã hội học nông thôn**. NXB Đại học Thái Nguyên. 2008.

3. Tổng Cục Dạy nghề. Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội. *Tài liệu Bồi dưỡng kĩ năng dạy học*. H. 2010.

SUMMARY

Vocational training for rural workers is a complicated problem. The complication is from the learners. They are of different ages, psychology, physiology and cognitive levels, but most of them have a lot of experience in life and in their work. Therefore we need to find out the characteristics of these learners in order to have good and effective training forms and methods.

Tổ chức dạy học loại hình...

(Tiếp theo trang 34)

những câu hỏi, bài tập,... Đây là phần việc rất quan trọng, giúp SV tự tích lũy kiến thức nhằm thực hiện mục tiêu DH.

Tổ chức DH giờ lí thuyết có vai trò rất quan trọng trong DH môn *TTHCM*. Để giờ học lí thuyết môn *TTHCM* đạt mục tiêu DH, GV không thể triển khai một cách ngẫu hứng, mà cần tổ chức thực hiện theo kịch bản, với các bước tiến hành như dự kiến mà GV đã dày công chuẩn bị. Việc thiết kế quy trình tổ chức giờ lí thuyết trong DH môn *TTHCM* sẽ góp phần định hướng cho GV trong việc xây dựng kịch bản giờ lên lớp. □

Tài liệu tham khảo

1. Phạm Ngọc Anh. **Giáo trình tư tưởng Hồ Chí Minh**. NXB Chính trị quốc gia - Sự thật, H. 2011.
2. Tôn Quang Cường. *Tài liệu tập huấn "Xây dựng và tổ chức các loại hình giờ học trong đào tạo theo tín chỉ"*. Khoa sư phạm, Trường Đại học giáo dục, 2012.
3. Đặng Xuân Hải. **Kĩ thuật dạy học trong đào tạo theo học chế tín chỉ**. NXB Bách khoa, H. 2011.
4. Đặng Vũ Hoạt - Hà Thị Đức. **Lí luận dạy học đại học**. NXB Đại học sư phạm Hà Nội I. 1994.

SUMMARY

The thesis mentions the ways to organize theory lesson for Ho Chi Minh's thought subject. According to the writer, designing theory lesson for Ho Chi Minh's thought subject includes analyzing the subject's content; clarifying the teaching objectives; choosing teaching content; designing learning activities. Base on those, the author proposes steps to design theory lesson for Ho Chi Minh's thought subject.